

ПЕРЕДМОВА

ГУЛАГ — диявольський винахід московитів, які обірвали у цих «лагерях» життя мільйонів чесних людей. Ця тема буде вічно кровоточити в серцях тих, чиї рідні лежать у холодній сибірській землі. «Лагеря» — цей злочинний витвір советських верховодів минулого описаний у сотнях книжок, і все ж ця болюча тема невичерпна.

Звернувся до неї і письменник Степан Оришин, про творчість якого йтиметься далі. Виходець із простого галицького села, яке стало знаменне тим, що там народилася перша жінка бойовий офіцер Європи Олена Степанівна, автор так само, як і його славна краянка, рано покинув рідне село Вишнівчик на Перемишлянщині. Закінчив середню школу, здобув фах у ПТУ (як і сотні тисяч тодішніх підлітків), відслужив у чужій їм Советській Армії, закінчив Львівську політехніку, працював інженером-конструктором на одному із львівських заводів.

Уміння спостерігати життя у всіх його проявах, чудова пам'ять і добре знання рідної української мови, за порадою незабутнього професора Ярослава Дашкевича (сина Олени Степанівни), спонукали його взятися за перо.

Роман «Українці в чужій армії» — перша книжка письменника, який правдиво розповів про службу синів України в холодному Сибірі, на Уралі, в чужій для них імперській армії, про зневагу офіцерів-московитів до солдатів — «хохлов», хлопців з Кавказу, Прибалтики, Молдавії...

Другою книжкою письменника став роман «Гуртожителі» — про життя-буття українського робітництва, яке тулилося у т. зв. «робітничих гуртожитках», роками очікуючи в чергах на власне, скудне житло.

Як виявилось, письменницький талант давно дрімав у душі колишнього конструктора, адже власне книжку «Гуртожителі» було відзначено Дипломом Міжнародного літературного конкурсу на найкращу книжку року «Крилатий лев 2019».

Окрилений цим успіхом, С. Орищин пише повість «Каролька» на анімалістичну тему. Тонкі струни любові і співчуття читачів до «братів наших менших» заторкують і його новели, теж видрукувані в книжці «Каролька».

І ось за короткий час С. Орищин прийшов до читачів із новим романом «Через терни — на волю».

Автор змальовує трагізм життя українців в часи жорстоких репресій комуністичної влади, яка нещадно ламала долі людей, люто переслідувала інакодумців. Читачів роману, певна річ, не залишить байдужими сюжетна лінія твору, як двоє хлоп'ят, малолітніх невольників ГУЛАГу, втекли з «детдома» в Мордовії й на дахах вагонів, у голоді й холоді, днями й ночами добиралися в любу Україну, де в садку дідуся ростуть такі солодкі груші...

Твір читається з неослабним інтересом, адже розкриває одну із болючих сторінок життя українців, коли над їхніми долями опустилася ніч комуністичного свавілля. Цей роман без вигадок і прикрас. У ньому все — гірка правда. Правда і нічого, крім правди.

Нам залишається побажати талановитому письменникові С. Орищину нових творів, цікавих творчих досягнень.

Хай йому таланить і надалі! Щастя і добра!

Ігор Калинець

ЧАСТИНА 1

Розділ 1

Юстина вже готувала грибну підливку й кинулася до відра, щоб набрати води. Води, як і відра, не було, і вона згадала, що дочка пішла до студні...

— Мамо, Наталя пішла по воду?

— Так, пішла.

— То якась холера! Чи вона там пропала, чи ще що?

— Може, путеньки втопила, — забідкалася бабуся Марина.

— Голову вона втопила! Я їй патли вирву! Бігме Боже, — зовсім рознервувалася Юстина.

У Юстини, коли вона щось робила, усе в руках горіло, вона не терпіла розслаблення, і коли їй щось не так було, вона сердилася — і тоді краще не потрапляти їй під руку. Та найбільше діставалося п'ятнадцятилітній дочці Наталці. Та мала натуру свого батька Івана, найімовірніше, своєї бабуні Марини — батькової матері. Бабуня це знала й завжди заступалася за любую онуку перед невісткою.

Юстина в родині Врублевичів була вже років понад шістнадцять. Маючи енергійний характер і невсипущу працьовитість, стала тут повноправною господинею. Іван, Юстинин чоловік, любив свою дружину й завжди її підтримував або радше — не заважав. А, як мовилося, більше діставалося Наталці, бо дівчинка, за словами Юстини, якась заморожена. Вона могла забути, за чим її послали, могла зустріти товаришку й хвилин десять теревенити про щось, потім раптом згадувала і, на пів слові обірвавши розмову, несподівано зривалася з місця й гнала, як навіжена, у справі. Це викликало в селян сміх, а заодно й пересуди: усе ж таки підліток, майбутня чиясь невістка. Дівча побоювалося маминих нарікань і погроз, намагалася виправитися, але це було важко, коли навколо стільки всього цікавого. А цікавого, як і небезпечного, було аж занадто — почалася тривожна осінь кінця сорокових років.

У сім'ї був ще десятилітній син Василько, який мав материн характер, завжди щось допомагав удома, шанував, як і мама, порядок. Зараз він був у школі. Учився добре, теж, як і мама, любив читати книжки. Наталка не любила вчитися і як тільки закінчила чотири класи, завершила й навчання. Можна сказати, була тому вельми рада, бо дорога до школи аж цілих два кілометри, ще й на другому кінці села. До того ж десь у другому класі по дорозі до школи дівчинку вкусив пес, і відтоді Наталка дістала відразу до псів і наук. Та, зрештою, майже всі її однолітки мали тоді тільки чотирикласну освіту. Було це за німців, гримотіла люта війна.

Бабуня Марина вийшла надвір і стала виглядати онуку. Наталка вже піднімалася під гору, майже підтюпцем, аж вода з відерець вихлюпувалася, так поспішала.

На околиці села — Маршалковій — була студня. Чому ця частина в кінці села мала таку назву, ніхто не знав та й, правду кажучи, не цікавився. Студня була на долині між двома пагорбами, на яких дрімали оселі селян. Криниця напувала добрих з п'ятнадцять родин, тому там завжди було людно, зокрема зранку. Тут дізнавалися про новини, які ставалися вночі в селі.

А в ті роки, ох, які тяжкі події відбувалися на теренах багатостраждальної Західної України... Зранку тільки дорослі йшли до студні по воду, дітей-підлітків не пускали, щоби не травмувати їхніх юних душ тими лихими новинами.

Наталка, відчуваючи, коли мати гнівається, завжди придумувала всякі історії та фантазії, що ніби ставалися на її шляху й були причиною запізнення, невчасно виконаного завдання тощо. Мати не вірила й переходила на жорсткіші покарання: переважно замахувалася рушником на дочку й називала лайдачкою. Наталка тут же брала маму в обійми й заходилася сміхом. Вона мала не тільки батькової мами характер, а й зовнішність, така ж висока, вродлива та струнка. Тому, коли мати, інколи картаючи дочку, попереджала, що її ніхто не візьме за дружину, то та ще більше реготала й голосно проказувала:

— Ой ні, мамо, тут ви помиляєтеся!

А баба Марина тільки підтверджувала:

— У моєму роду ніколи довго не засиджувалися в дівках!

А зараз надворі баба тихо промовила до любої онучки: